

САМУР

№ 11 (212) 2008-йисан 27-ДЕКАБРЬ

1992-йисан январдилай акъатзава

2009

КВЕЗ ЦИЙИ ЙИС МУБАРАКРАЙ!
КУЬ УЬМУР ХЪСАНАРЗАВАЙ КРАР ПАРА ХЪУРАЙ!

РИКІ АХЪАЙДАЙ ХАБАРАР

ЦИЙИ ПРОГРАММА КАРДИК КУТАДА

2009-йисуз регионар мадни вилик тухун патал Азербайджандын Гъукуматди цийи программа кардик кутада. Им виликан программадилай генани гөгөншди я. Нафтадин секторди хыз, мульку секторини регионар вилик тухунин кардиз мукъувай күмек гуда. Программа кылиз акъудун патал гъукуматди 18 миллиард манатдин пулунин такъатар чара ийда.

ХҮРҮҮН МАЙИШАТДИН КРАР ПАТАЛ

Виликай къвездай ыйисуз гъукуматди хүрүүн майишатдин крап кылиз акъудун патал Республикадин Чилерин ва Картаяр Чүгүнин Комитетдиз 12 миллионни 711 агъзурин 700 манат пул ахъада. Виликан ыйисарив гекъигайла им генани чехи рекъем я. Пулар гынин ва гынки харжатда и кылай тайинарна кланзана.

МЯРЕКАТАР МАДНИ КЫИЛЕ ФИДА

Азербайджанда хыз, Дагъустандан лезгийин машгүр композитор Эльза Ибрагимовадин яратмишунрих авсиятда гур мярекатар кылы физва. Адаз "Дагъустандин халқынин артист" гъуреметдин тівар ганва. Магъачъала ва Дербент шеъерра композитордин яратмишунрин нянияр кылы фена. Чи мухбирри хабар гузтайвал, виликай къвездай ыйисуз Дагъустанда ихтиин мярекатар мадни кылы фида.

16 ЦИН ГЪАМБАРХАНА ЭЦИГДА

2008-2015-йисара Азербайджандын хүрүүн майишат вилик тухун патал фикирда күнвай тедбиррикай сад цийи цин гъамбарханаяр эцигун я. Гъукуматдин талуқу программада къалтурнавайвал, и ыйисара санлай 772 миллион кубометр яд къадай 16 цийи гъамбарханаяр ва умуми яргъивал 825 километр тир къаналар кардик кутада. И тедбирри алаба яз 43,4 агъзур гектардин чилерикай менфят къачудай, гъакини алаба яз 21,5 агъзур гектардин чилериз яд гудай къулайвилер арадал гъида. И бурулай гъери 118 агъзур метрдин яргъивиле бандарни эцигда.

ДУНЬЯДИН ЛЕЗГИЯР

ТУРКИЯДАЙ ЧАР

Гъар гафуна са тіал ава, гъавиляй чна и чар авайвал,
дегиши тавуна, турк чалал гузва

"SAMUR" QAZETESİNİN BAŞKANI SEDAQET KERİMOVAYA

Sayın Sedaqet hanım! Ben Türkiye-Balıkesir Dağıstan Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanıym. Adım Cevdet Yıldız. Ben Kafkasların sevdalısı, Şeyh Şamilin hayrani, Dağıstanın aşığı, Lezgilerin aşığıyım. Görmemedigim ana vatanın hasreti, tânimadığım, bilmemişim lezgi halkın hasreti var içimde. Sizi Lezgi halkın sesi olarak size yazıyorum. Bizim varlığımızı, bizim duygularımızı Lezgi halkına ancak siz buyura bilirsiniz.

Buram buram lezqi kokusunu taşıyan sevgi dolu qazeteniz zaman zaman bana da ulaşıyor. Ancak kırıl yazısını bilmemişim için okuyamıyorum, yararlanamıyorum.

Türkiyede 3 tane lezgi köyü var. Yayla köyü goller medeniyle 10-15 hane kaldı. Dağıstan köyü lezgi karakterini kayb etmek üzere. Bizim köyümüz Ortaca köyü. Atalarımız 1860 il yıllarda Dağıstan'dan göç ederek gelmişler. 150 yıldır lezgi diliini konuşuyor, lezgi örf ve adetlerini koruyor, lezgi geleneklerini yaşatıyoruz. İçine kapanık bir köy olarak yaşamaya, kendi yağımızla kavrulmaya çalıştık. Ana vatanandan haber alamadık, gelen-giden olmadı, arayan-soran olmadı. Yalnızlığın, hasretin acısıyla yaşadık, geri kaldık. Geri kalmışlık bizi etkiledi. Dışa açılmaya başladık. Artık gençlerimiz üniversitelerde okuyor, öğretmen, doktor, mühendis, avukat olan, çeşitli mesleklerde çalışan gençlerimiz, fabrika sahibi iş adamlarımız var. Bu defa da

kimliğimizi kayb etme, dilimizi unutma durumu çıktı. Bizler bir dernek kurduk: Dağıstan Kültür ve Yardımlaşma Derneği. Amacımız lezgi örf ve adetlerini korumak, gelenek ve gönneklerini yaşatmak, lezgi kültürünü, lezgi müzik ve folklorunu genc nesilere öğretmekdir.

Degerli Kerimova, bizim tek kaybımız nedir biliyorsunuz? Müzikimizi, folklorumuzu, Lezginkayı kayb ettik, unuttuk. Ben Dağıstan - Lezgi Derneği başkanı olarak, bir lezgi kardeşiniz olarak bu konuda bana yardımınızı talep ediyorum. Biz burada Lezginka ekibi kurmaya çalıştık. Ama kısa zamanda dağıldı. Lezginkayı bilen yok. Çerkez - Adigelerden yarananmayi denedik. Onlar da kendi oyunlarını biliyorlar. Maddi gücümüz de olmadığı için özel bir hoca tutup öğretmek çok zor.

Zaman-zaman Azerbaycandan, Dağıstan'dan gelen Lezginka ekipleri İstanbul - Ankara gibi büyük şehirlere geliyor, bizim haberimiz olmuyor. Ben istiyorum ki bu tür ekipler gelince bir konser de Dernegimizle birlikte Balıkesirde tertip edelim. Hem kültürümüzü

tanıtalım, hem de Dernegimiz maddi kazancı sağlasın. Özel olarak bir Lezginka ekibini getirip burada konser verirmek, o ekibin masraflarını karşılamak bizim için mümkün değil. Çünkü maddi gücümüz yok.

Sayın Sedaqet hanım! Bizim varlığımızı, bizim duygularımızı lezgi halkına ancak siz duyura bilirsiniz. Biz Dağıstandaki lezgilerle, Azerbaycandaki lezgilerle, dünyadaki lezgilerle tanışmak, kimliğimizi kayb etmemek, birelilik ve beraberlik içinde olduğumuzu göstermek istiyoruz. Bundan sonra sizinle daha sıkı irtibat kurmak, haberleşmek, köyümüz ile ilgili, dernegimiz ile ilgili haberleri size ve gazeteniz vasıtıyla LEZGİ halkına duyurmak istiyorum. İnşallah yardımçı olursunuz.

Eger imkanınız varsa, mümkünse ben sizin Türkiye ve Balıkesire davet ediyorum. Buradaki lezgileri yerinde görün, fotoğraflar alın, roportajlar yapın, bizim varlığımızı lezgi halkına tanıttırın. Benim misafirim olunuz.

Sedaket vax, vaz za turk çalal kxena. Zun lezqi ya. Zi xanum Qulendamni lezqi ya. Zaz vad ruş ava. Zaz har sa çavuz vaz qalaz, juvan lezqiyrix qalaz raxaz kanzava. Allahdi zi lezqi xalkdzı saqlı, şadval, baxluval qu-ray. Kün saqray. İtimdzin, balayrizni para salamar lar, çan vax.

15.12.2008

Cevdet YILDIZ,
Türkiye-Balıkesir Dağıstan Kültür
ve Yardımlaşma Derneği Başkanı

ЧАКАЙ КХЬЕНАЙ...

Никеризни багълариз яд гүнин рекъяй лезгийрихъ чин къадим къайдаяр ва вердишишлир ава. Абурувай чин менфят къачузвай техникадин тақъатралди къаналар, хвалар акъудиз, гъакини герек тир маса цин обьектар арадал гъиз жезва. И краал гъалтайла абур магъир устIарар я.

Б.Ф.ДОБРЫНИН.
1926-йис.

Гъурбатдиз акъатайди
Ватандихъ шеҳда.

Лезги халқынин мисал.

ЧАХЪ ДАМАХ КУТАЗВАЙБУР

ЭЛДИХЪ ЯЛЗАВА

рин рекъикай чара авуна. Суариз цийи рехъ акъудуни, а магъледа яшамиш жезвай агъалиярни азабдик күтъгъна.

Сабир Ферзалиева хуре мадни са хийирлу кар кылиз акъудна. Советрин девирда эцигнавай, яргъал ийсара садра хайитаны гыил элкъурнавичир клуб вичин харжидалди цийи кылелай түркъурна.

И кари карчи неинки хайи хурурьз, гыакъ вири райондиз сейли авуна. Сабир Ферзалиева ихътин хийирлу крат са низ ятланы хуш атун, са нин ятланы баркалла къазанмишун патал въль, вичин рикъин талабуналди ийизва. Адан рикъи лагъайта, гъамиша хийирлу кратихъ ялда, суваб къазанмишда карчида.

Гила адах хурурьн күтъгъне мискинддин чкадал цийиди эцигдай ният ава. 1829-йисуз хурурьн пелл лезги архитектурадин къетенвилер асасдиз къачуна эцигай, яргъал ийсара халкъдиз къулгъай, гила чирадай гылдиз атанвай Аллагъдин къвал гъа виликан проект дегиш тавуна, цийи кылелай эхигиз къанзана. И кар квилиз акъудун патал райондин регъберривай хийир-дуя къачур Сабир Ферзалиев виликай къвемзай ийсан апрелдилай эцигуннрив эгечида.

Зегъметдал гзафни-гзаф рикъ алай, гылалдиз ризъи къазанмишавай, кар алакъдай кас хиз чида къарвийриз ам. Гыакъи са бязи карчиралай тафаватлу яз элдихъ ялдай, хуър кълани инсан я Сабир Ферзалиев. Къвалюгъ райондин меркезда аватланы, вич дидедиз хайи Зиндамуругъадалди дамахда, адан хийиршийирдикай хкатдач, хурурьнбуруз вичелай алакъдай гъар жуъредин къумекар гуда. И мукъвара къве зиндамуругъвидин ихтилатдин шагвид хъана чун: "Аллагъ рази хурай Сабиралай, къве ийс я хурурьн мектеб къарасралди таъминариц."

Са кардин лагъайта, чун жув шагыйд хъана. Шумуд ийсар тир Зиндамуругъ хурурьн вине магъледин рехъ чианваз. Уъцъена къванер авахънавай, къуд пад хургади къунвай и рекъяй физхъvezvay хурурьнбуруз лугъуз тежедай къван азиат чуугвазвай. Чехи харжар чуугуна къанзана лугъуз рехъ гуынгуна хутун я хурурьн, яни райондин тешкилатри хиве къазавачир. Хурурьнбуруз Сабир Тевелан хчи къумек гана. Ада и 700 метрдин рехъ гуынгуна хутан патал гзаф алакъунар авуна. Грейдер къекъурна "Камаз" рив ялна 100 машиндилай виниз чиргъ экъягъиз туна рекъиз. Уъцъувай рекъин къерехар къванцин паруда туна. Идалай гъерий бизнесменди шегъре рехъ сурало.

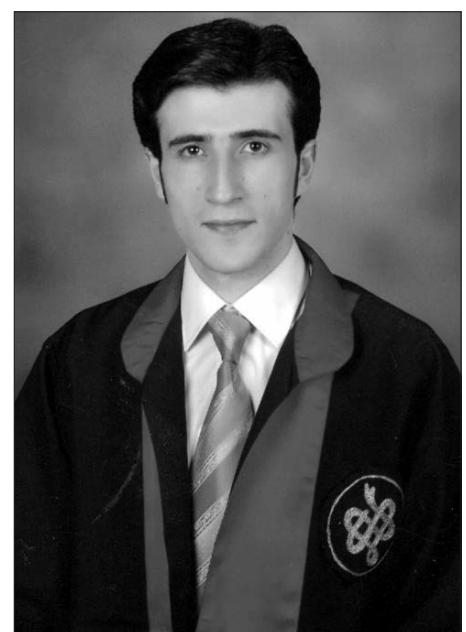
САД ЛАГЪАЙДИ

Азербайжандин Президентдин премия гана. Вичихъ чехи алакъунар авай руша II курс Америкадин Садхъанвай Штатра къелна. Америкадин Гъкуматдин Департаментди кыле тухтай Аврасиядин студентрин кылди программада иштирак авуна, ана уфтан хайи Л.Сеферовадиз АСШ-дин Мичиган штатдин Рагъэкъеңдай Мичиган Университетдин международный алакъайрин факультетда са ийсуз къелдай мумкинвал гана. Садхъанвай Миллетрин Тешкилатдин Моделдин са жерге конференцийра иштирак авур и руш ватандиз международный сертификат газ хтана. 2008-йисуз Бакудин Гъкуматдин Университетда бакалаврвал тафаватлувиленди кылиз акъудай руша ихтиярар худай факультетдин коммерсиядин ихтиярарин пешедай магистратурадиз имтагъян гана виридалайни гзаф балл къватна ва мадни сад лагъайди хъана. Исятда ада ина пулсузда каз къелзана. Рикъ алаз илимдив эгечиная и викъегъява савадлу рушан ният гележегда тъвар-ван авай алим хъун я. И карда Лейладиз къецепатан уълквейра къелна, хайи университетдин инглис чалал тарсар гузвай профессорини къумек гузва.

ИЛИМДИН РЕКЬЕ

Къар шегъердин 6-нумрадин юкъван мектебдин муаллим Роман Ибрагимовали дамахда. Ихътин акъуллу, чирвилерихъ ялдай, дидебубадихъ ва муаллимрихъ дамах кутадай аялар агъзурдалай сад жеда лугъуда абуру. 7-синиф күтъгъайла гадади Къубадин Туърк Лицейда къелун давамарна. Инани ам къивенкъиевичи хъана. Са шумудра республикадин олимпиадайра сад лагъай чка къур Роман лицей тафаватлувиленди акъалтна, 1988-йисуз Истанбулдин Жеррагъ Паша Медицинадин Университетдин эгечида. Алатай ийсуз ана яру дипломдалди күтъгъай жегъилди Туъркиядин Мермере Университетдин онкологиядин факультетдани са ийсуз къелна ва вичин чирвилер артухарна. Алай ийсуз ам гъа университетдин магистратурадиз къабул хъана. Лезги жегъилди илимдин рекъе вегъизвай сифте камарилай, ада къазанмишавай агалкъунрилай университетдин профессорарни рази я. Романан ният вичин уъмуър къилий-къилди илимдиз серф авун я. Туъркиядин гъкуматди лагъайта, ихъ-

тин савадлу ва алакъунар авай жегъилриз рехъ къалурунилай гъерий, абуруз пулунин такъат-ралдини къумек гузва. Къаркия жегъилдин агалкъунрилай Туъркиядин гъкуматди илимдин шегъредиз акъатун патал Роман Желилан хва Ибрагимоваз 2013-йисалди къумекар гун къети авунва.

Rusyanın tanınmış alımlarından tibb elmleri doktoru S.S.Bessmeltsev Sankt-Peterburqda yaşayan məşhur ləzgilərdən Qüdrət Abdulqadirov haqqında hələ bir neçə il əvvəl demişdi: "Qüdrət Mühidinoviç dünya tibb elminə layiqli töhfə vermiş alimdir. Onunla təkcə Rusiya deyil, bütün dünya fəxr edə bilər." Bu gün akademik Q.Abdulqadirov həqiqətən də dünyanın fəxr etdiyi alımlardandır. Rusiya Təbii Elmlər Akademiyasının akademiki Qüdrət Abdulqadirov Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçildikdən sonra dünyanın daha bir neçə Elmlər Akademiyasına seçilib.

Rusiya Federasiyası Səhiyyə Nazirliyinin Elmi Tədqiqat Hematologiya və Transfuziologiya İstututunun klinika şöbəsinin rəhbəri, Sankt-Peterburq baş hematoloqu, Avropanın və dünyanın bir neçə elmi cəmiyyətinin və assosiasiyanın üzvü Q.Abdulqadirov haqqında ABŞ-da çıxan "Dünyada kim kimdir", Böyük Britaniyada nəşr edilən "XX əsrin ən görkəmli adamları" məlumat kitablarında, həmçinin "Sankt-Peterburqun nüfuzlu və məşhur insanları" jurnalında ətraflı məlumat verilib.

BİR NEÇƏ FAKT

Akademik Q.M.Abdulqadirovun 150 elmi əsəri dünyanın 70-dən çox ölkəsində nəşr olunub. 100-dən çox elmi əsəri 55 dildə işiq üzü görüb. Bundan əlavə o, 12 monoqrafiyanın, 50-dək metodik vəsaitin, 20-dək kəşfin müəllifidir. Ana dili ilə yanaşı Dağıstan xalqlarının və dünyanın 12 dilini bilən alim Rusiya Federasiyasının emekdar həkimini fəxri adına layiq görürləb və bir neçə mükafat alıb.

Məşhur alimin "Xroniki mieloleykozun müalicəsi", "Aplastik anemiya", "İnsan sağlamlığının uzun illər qorunmasının sırrı" kitablarından, həmçinin tibb elmleri doktoru S.S.Bessmeltsev və tibb elmleri namizədi O.A.Rukovitsinlə birgə qələmə aldığı "Xroniki mieloleykoz" kitablarından dünyanın eksər tibb institutlarında və universitetlərində dərslik kimi istifadə olunur. Sonuncu kitabda 30 il ərzində müalicə olunaraq sağaldılmış 1000 nəfərin xəstəliyi ilə bağlı ümumi nəticələr, çoxlu sxemler, kartogramlar, göstəricilər və reseptlər verilib. Bu baxımdan kitab təkcə Rusyanın deyil, həmçinin əksər xarici ölkələrin hematoloqlarının və onkoloqlarının stolüstü kitabına çevrilib.

İlk dəfə 1839-cu ildə üzə çıxarılmış mieloleykozun ötən əsrin sonlarına kimi tam müalicəsi tapılmamışdı. Lakin akademik Q.Abdulqadirovun öz həmkarları ilə birgə apardığı axtarışlar nəticəsiz qalmadı. Onun rəhbərliyi ilə xəstəliyin aradan qaldırılmasından ötrü yeni dərmanlar tapıldı. Akademikin təşəbbüsü ilə xəstəliyin tam müalicəsindən ötrü yeni üsul, xəstənin sümük iliyinin bədənin bir hissəsində başqa hissəsinə götürülməsi üsulundan istifadə olunmağa başlandı. Bu üsulla müalicə dünya tibb təcrübəsində artıq özünü doğrultmuş və hazırda ondan geniş istifadə olunur.

Təbiətən həlim, gülərüz, xeyirxah, ədəbiyyata və tarixə meylli insan olan Qüdrət Abdulqadirovun tibb elmi ilə bağlanmasının səbəbi nədir? Bunu nələqədər onun bir etirafını xatırlamaq yerinə düşər.

BİR ETİRAF

Alimin bir neçə il əvvəl etiraf etdiyi kimi, onun tibb sahəsində təhsil alması və bu yönündə axtarışlar aparması səbəbsiz deyil. O, orta məktəbdə oxuyarkən şahidi olduğu bir hadisəni hələ də unuda bilmir: "Bir gün qonşu sınıfda oxuyan oğlanlardan biri dərsə gəlmədi. Dedilər ki, xəstələndiyinə görə valideynləri onu həkimə aparıb. Aradan

düşündürdü: "Qanın tərkibini hərtərəfli öyrənib, onunla bağlı xəstəlikləri vaxtında aradan qaldırmaq olmazmı?" Elə biliyəm ki, məhz bu sual məni tibb elminə qovuşdurub və cavab tapmaq üçün 30 ildən çox vaxt sərf etmişəm."

30 İL AXTARIŞDA

Akademik Q.Abdulqadirov 47 ildən çoxdur ki, bəzi qan xəstəliklərinin müalicəsi üslullarını axtarmaqla məşğuldur. Bundan 30 ilini ancaq aplastik anemianın öyrənilməsinə və onun səmərəli müalicəsinə sərf edib. Bu, insan həyatına ən çox bais olan xəstəliklərindən. El arasında deyildiyi kimi, insanın qanı azalır, ayaqüstü quruyur, yediyinin hara getdiyi bilinmir. Son vaxtlaradək bu xəstəliyə tutulanların 70 faizində çoxu ilk 3-6 ay erzində dünyasını dəyişirdi. Alimlər düzgün müalicə üslullarını tapa bilmirdilər. Nəhayət, aşkar olundu ki, bu dəhşətli xəstəlik insanın sümük iliyinin toxumaları ilə bağlıdır. Ona görə də xəstəliyin çərəsini cərrahiyyə əməliyyatını həyata keçirməkdə gördülər. Yəni sümük iliyini orqanizmin bir

MƏŞHUR LƏZGİLƏR HAQQINDA BİLMƏDİKLƏRİMİZ

DÜNYA FƏXR EDİR

Üç-dörd ay keçəndə eşitdik ki, məktəb yoldaşımız dünyasını dəyişib. Bu xəbər hamımızı sarsıdı. Çünkü çox mehriban, şən və savadlı oğlan idi. Onu itirməyimizlə heç cur barışa bilmirdik. Valideynlərinin dediyine görə yoldaşımız qan xəstəliyindən keçinmişdi. Həkimlər onu müalicə edə bilməmiş, xəstəliyin çərəsiz olduğunu bildirmişdilər.

O vaxt biologiya müəllimimizin dediyi sözər hamımızın beyninə həkk olunmuşdu: "İnsan organizmində qanın azalması və ya onun tərkibinin dəyişməsi müxtəlif xəstəliklər əmələ gətirə bilər. Qan xərçəngi, yəni leykoz deyilən xəstəlik daha təhlükəlidir. Tibb elmi ilə məşğul olan alımlar qanla bağlı bir sıra xəstəliklərin çərəsini hələ də tapa bilməyiblər, ona görə də həkimlər belə xəstəliklərə tutulanları müalicə etməkdə acizdir. Sizin kimi uşaqlar gərək yaxşı oxusunlar, gələcəkdə bu sahədə çalışıb, elmi axtarışlar aparsınlar, qanla bağlı xəstəliklərin çərəsini tapsınlar." Neçə oldusa, bundan sonra bəzi uşaqlar həkimlik peşəsini seçdilər. Amma onlardan fərqli olaraq, məni bir sual daha çox

hissəsində götürüb, o biri hissəsinə köçürməyə başladılar. Lakin bu, çox ağır əməliyyat olduğuna görə xəstələrin xeyli hissəsi biçaq altında can verirdi.

Bəs cərrahiyyə əməliyyatı aparmadan xəstəni müalicə etmək olmazdı? Bu suala cavab tapmaq üçün alım ömrünün düz 30 ilini sərf etdi və böyük uğur qazandı. O, həkimlərə bu xəstəliyə tutulanları müalicə etməyin yeni üsullarını öyrətdi, yeni dərmanlar kəşf etdi. Dünyanın bir çox təmənni, mütəxəssisləri akademik Q.Abdulqadirovun bu sahədəki kəşfini tibb elmində böyük qəhrəmanlıq adlandırmışdır.

Təsadüfi deyil ki, qazandığı uğurlar onu daha da şöhrətləndirib. Sankt-Peterburq Hematologiya Assosiasiyanın prezidenti, Sankt-Peterburq və Rusiya Hematoloqlar və Trasfuzioloqlar cəmiyyətinin sədri, sümük iliyi üzərə Avropa Qrupunun və Beynəlxalq Qrupun üzvü akademik Q.Abdulqadirovun adının planetimizin ən yaxşı yüz tibb aliminin sırasında çəkiləməsi onu yetirən xalqı bütün dünyada bir daha şöhrətləndirdi.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

Dünyada ən böyük nemət bilikdir.
Ləzgi atalar sözü.

XƏBƏRLƏR

DÜNYA BANKI VƏSAIT AYIRIB

Dünya Bankı ilə həyata keçirilən Təhsil Sektorunun inkişafı üzrə ikinci layihə 2008-2013-cü illəri əhatə edəcək. İkinci layihənin həyata keçirilməsi üçün 45,4 milyon dollar məbləğində vəsait nəzərdə tutulub. Layihəyə kurrikulum istahatının davam etdirilməsi və kurrikulumun tətbiqinə dəstək, yeni tədris materiallarının hazırlanması və məktəb kitabxanalarının müasirləşdirilməsi, pedaqoji kadrlar üçün təhsil sisteminin müasirləşdirilməsi, məktəbə hazırlığın inkişaf etdirilməsi kimi komponentlər daxildir.

MƏŞĞULLUQ TƏDBİRLƏRİNƏ QAYĞI

Dövlət Sosial Müdafiə Fondu (DSMF) 2009-cu il bütçəsində digər sahələrlə yanaşı, məşğulluq problemlerinin həllinə qoyulan vəsaitin məbləğinin də artırılması nəzərdə tutulur.

DSMF-dən bildirilmişlər ki, Fondun gələn il üçün bütçəsində məşğulluq tədbirlərinin həyata keçirilməsi və məşğulluq orqanlarının saxlanması xərcləri 10 milyon 160 min manat məbləğində müyyən edilmişdir. Bu vəsaitin 4 milyon 50 min manatı işsizlik müavinətlərinin ödənilməsinə, 1 milyon manatı peşə hazırlığı, yenidən hazırlıq və ixtisaslaşdırma kurşlarının təşkilinə, 200 min manatı haqqı ödənilən ictimai işlərin təşkilinə, 370 min manatı işsizlər üçün yeni məsləhət xidmetlərinin, əmək birjalarının yaradılması və əmək yarmalarının keçirilməsinə, 4 milyon 540 min manatı isə məşğulluq orqanlarının saxlanması yönəldiləkdir.

ƏHALİ ARTACAQ

BMT Əhalı Fonduğun proqnozlara görə, Yer kürəsinin əhalisi ildən-ilə artacaqdır. 2050-ci ilədək dünya əhalisi 2008-ci ilə müqayisədə təxminən 1,5 dəfə artaraq, 9 milyard 191 milyon nəfərə çatacaqdır.

Keçmiş SSRİ ölkələri arasında Rusiya ən çox əhalisi olan ölkə kimi qalacaqdır. 2050-ci ildə onun əhalisi indiki 141,8 milyondan 107,8 milyonadək azalaçaqdır. 2050-ci ildə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan və Tacikistanda əhali sürətə artacaqdır. Bu ölkələrdə əhalinin orta illik artım göstəricisi 1,5 faiz təşkil edəcəkdir. Almaniya Avropanın ən çox əhalisi olan ölkəsi statusunu saxlayacaqdır. 2050-ci ildək avropalıların sayı indiki 731 milyondan 664 milyonadək azalaçaqdır. ABŞ-in əhalisi 402 milyon nəfərdək, yeni ildə 1 faiz artacaqdır.

KANADADA "AZCAN NEWSPAPER" QƏZETİ FƏALİYYƏTƏ BAŞLADI

Kanada Azərbaycan Təşkilatları Federasiyasının (KATF) təşəbbüsü ilə bu ölkədə "AzCan Newspaper" qəzeti "Kanada Türkdiili Təşkilatlarının səsi" şəhəri ilə nəşrə başlayıb. Nəşrin ilk sayı Azərbaycan, Anadolü türkçəsi ilə yanaşı, ingilis dilində işiq üzü görüb. KATF prezidenti Əkbər Məcidov bildirib ki, təşkilatın mətbə organının məqsədi türkdiili ölkələr haqqında məlumatları Kanada ictimaiyyətinə çatdırmaq, qardaş ölkələrin münasibətlərinin daha da yaxınlaşmasına kömək göstərməkdən ibarətdir. Söyüdən təşkilatın təşəbbüsü ilə Kanadada Azərbaycan məktəbi, Azərbaycan folklor dərnəyi və AzCan televiziyası da fəaliyyət göstərir.

25 YENİ METRO STANSİYASI TİKİLƏCƏK

Bakı Metropoliteni 2040-ci ilədək Bakıda 25-ə qədər yeni metro stansiyasının tikintisini planlaşdırıb. Bu məsələ Bakı Metropoliteninin 20 illik inkişafı ilə bağlı Dövlət Programında da yer alıb. Tikinti ilə bağlı artıq beynəlxalq tender da elan edilib.

Bakı Metropolitenindən bildirilər ki, yeni başxəm Bakının baş planı və əhalinin məskunlaşması nəzərə alınmaqla hazırlanacaq. Həmin planda "Həziz Aslanov" stansiyasından Yeni Günəşli, Kōne Günəşli, Qaraçuxur, Bakıxanov qəsəbələrinin hər birində yeni stansiyaların tikintisi nəzərdə tutulur. "Müsfiq", şərti adı "Əzizbeyov-2", "Neftçilər-2" stansiyalarının və 1 deponun tikilecəyi planlaşdırılıb.

Bundan başqa, "Memar Əcəmi" xəttindən Bilecəriye, yeni tikişlər Beynəlxalq və Şəhərlərə Avtovağzala, buradan isə Xirdalanə xətt çəkilecək. "İçərişəhər" stansiyasından Badamdarə da metro xəttinin çəkilməsi nəzərdə tutulub.

ВДАЛИ ОТ РОДИНЫ

ГОСТЬ С ДАЛЬНЕГО ВОСТОКА

Высокий, стройный, обаятельный молодой человек больше был похож на актера, чем на военного. Красивые, жгуче-черные глаза и усы очень шли к его светлому лицу. Наш герой оказался очень приятным в общении. Высокообразованность и интеллигентность сразу бросались в глаза. Трудно было поверить в то, что перед тобой стоит человек, который в течении последних четырех лет выполняет трудную и суровую должность, руководит армией, численностью свыше 80 тысяч человек.

Вести о преуспевающем полковнике Забите Хайирбекове, который большими темпами продвигается по служебной лестнице, и больше двух лет не задерживается на одном посту, доходили до нас давно. Мы смогли собрать некоторые данные о нем в Интернете, но, все же, встреча воочию никогда не заменит

заочного знакомства.

Недавно мы были приятно удивлены тем, что приехавший на свою родину - в Азербайджан, Забит Сабирович Хайирбеков пожелал побывать в Баку в редакции лезгинской газеты "Самур".

Забит Хайирбеков родом из села Гиль. Родился он в городе Гусар в 1968 году. Окончил городскую русскую среднюю школу № 2, служил в Советской армии в городе Тбилиси. После службы поступил в Рязанское Автомобильно-Инженерное Училище. Военную службу начал в городе Буйнакск. Через полтора года молодой лейтенант был направлен во Владикавказ, где прослужил 8 лет. Здесь досрочно получил звания, начиная со старшего лейтенанта до подполковника. Это были годы, заполненные военными событиями, подвигами, ранениями. За заслуги перед родиной ему неоднократно были присуждены высшие награды. Среди них "Медаль Суворова", которую он получил за бои под Комсомольском.

В 2001 году подполковник Забит Хайирбеков поступил в Общевоенную Академию Вооруженных Сил Российской Федерации (это единственная академия общевойскового значения в РФ). Окончив с отличием академию, он был удостоен звания полковника и приглашен в Кремль, на прием президента В.В.Путина. Через некоторое время он был назначен заместителем командира дивизии и отправлен в город Белогорск Амурской области Дальнего Востока. За всю свою военную карьеру, это было самое длительное его пребывание на одной должности, и длилось 2,5 года. В 2005 году Забита Хайирбекова назначили на должность начальника штаба вооружения армии. Он ис-

полнял должность начальника вооружения - заместителя командующего армией. 16 мая 2008 года Забит Сабирович Хайирбеков назначен заместителем командующего армией по вооружению - начальником вооружения.

- В Российской армии нерусскому трудно пробиться вперед. Как вам удалось достичь такого высокого положения в армии?

- У меня были хорошие родители, которые привили мне честность и трудолюбие. У меня также были хорошие учителя, которые дали мне глубокие знания. Благодаря им я стал таким, какой есть, - искренне ответил наш собеседник.

- Есть ли у вас хобби?

- Я коллекционирую старинные виды оружия. Среди них есть очень ценные экземпляры. Одно из них подарил мне дважды Герой Советского Союза Калашников - разработчик известного автомата.

- Ваше любимое занятие на досуге?

- Сочинять стихи. Не удивляйтесь, я пишу стихи уже несколько лет. Хорошо они получаются, или нет, не знаю, но поэзия - это состояние моей души. Иногда я чувствую, что не писать не в моих силах. А еще я пишу мемуары.

- Догадываемся, о чем вы пишете. Но сейчас вы их вряд ли сможете опубликовать. Наверное, придется подождать до пенсии.

- Да, это так (смеется).

- Вы больше половины своей жизни находитесь вдали от своей

родины. Но, несмотря на это, прекрасно говорите на лезгинском языке.

- Как можно забыть свой родной язык, который унаследован тобой от предков? В нашей семье все владеют несколькими языками. А для нас с женой Исмет, выпускницей Азербайджанского Педагогического Института и сыновей Ильхама и Шамиля нет ничего дороже родного языка. Признаюсь, что дома у нас всегда царит лезгинская атмосфера. И вообще, в нашем городе живет много лезгин, с которыми мы поддерживаем дружеские отношения, вместе отмечаем праздники. И связывает нас в первую очередь наш родной лезгинский язык.

- Что бы вы хотели пожелать читателям нашей газеты?

- Газета "Самур" - это самое ценное, что есть у азербайджанских лезгин. Низкий поклон всем сотрудникам газеты. Успехов и процветания вам!

- А вам мы желаем семейного счастья, благополучия, творческих успехов, и, конечно же, генеральских погонов!

Седагет КЕРИМОВА

НОВОСТИ

МИНИМАЛЬНОЕ ПОСОБИЕ ПО БЕЗРАБОТИЦЕ БУДЕТ ДОВЕДЕНО ДО 75 МАНАТОВ

В 2009 году минимальное пособие по безработице будет доведено до минимальной заработной платы (75 манатов).

266 тыс. человек трудоспособного населения в Азербайджане сегодня не занято. Это составляет 6,2% экономически активного населения страны. Статус безработного предоставлен 45 тыс. человек, которым службы занятости не могут предложить место работы. В текущем году статус безработного получили 3,5 тыс. человек.

НАЧНЁТ ВЕЩАТЬ НА ВСЮ РЕСПУБЛИКУ

В ближайшее время один из региональных телеканалов, действующих

в древней Гяндже, будет вещать на весь Азербайджан. Об этом сообщил глава исполнительной власти города Эльдар Азизов. Какой из городских телеканалов удостоится этой чести, еще неизвестно. Но выбор невелик: это канал "Кяпяз" (вещает с 1992 года) и "Альтернатив" (с 2002 года). Как бы там ни было, вещание гянджинского телеканала на всю страну даст возможность доводить информацию о происходящем в Гяндже и об истории города всей республике.

Есть и другая новость: до 2010 года региональное телевидение появится во всех уголках Азербайджана.

РОССИЙСКИЙ КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР

С января 2009 года в Азербайджане будет действовать Российский Культурный Центр. В ближайшее время новые центры откроются в Армении и Молдавии. По словам главы, МИД РФ Сергея Лаврова,

также существуют планы по открытию еще около десятка культурных центров в России, в том числе и в дальнем зарубежье.

НОВЫЙ МОСТ

Мост длиной в 500 метров, соединяющий Россию и Азербайджан, открылся в Магарамкентском районе Дагестана. Мостовой переход построен в целях создания надежной автотранспортной связи с рядом населенных пунктов Магарамкентского района, находящихся на правобережной зоне реки Самур, а также обеспечения дублирующего выхода федеральной автодороги "Кавказ" на территории Азербайджана через пограничные пункты пропуска "Ялама" и "Филя".

Строительство мостового перехода было начато в августе 2007 года. Весь объем строительных работ обошелся республиканскому бюджету в 300 миллионов рублей. Длина моста - 500 метров, а вместе с подходами

она дотягивает до 1,3 тысячи метров. По расчетам строителей и пограничников, в сутки через этот мост будут проезжать около тысячи единиц автотранспорта.

По словам специалистов, мост построен по четвертой технической категории, это значит, что по нему может проезжать как легковой транспорт, так и большегрузные фуры.

ТУРЕЦКИЙ ТЕЛЕКАНАЛ БУДЕТ ВЕЩАТЬ НА КУРДСКОМ ЯЗЫКЕ

С января 2009 года в Турции при телеканале TRT начнет работу канал TRT 8, который будет вещать на курдском языке.

Канал, который будет транслироваться посредством спутника, смогут смотреть не только курды Турции, но и Ирака, Ирана и Сирии. На первоначальном этапе предусмотрено 12-часовое вещание. Позже формат вещания станет круглосуточным.

МУЪЗЕФФЕР МЕЛИКМАМЕДОВАН 60 ЙИС

СУВАРИЗ ЭЛКЪВЕЙ МЯРЕКАТ

Алай йисан 27-декабрьдиз Бакудин театрдин чирвилер къачудай меркездин клубда лезгийрин тъвар-ван авай шаир, журналист, тарихчи ва Чалан пешекар Муъзеффер Меликмамедован 60 йисан юбилей кыле фена. Мярекатдиз Бакудай, Сумгаитдай, Хачмазай, Худатай, Къапарай, Къубадай, Къевеледай, Исмаиллыдай шаирдин поэзиядат рикI алай ىلүралди инсанар атанвай. Цукверин КүнчIар гвай жесгъил рушаринни гадайран, лезги шиширдихъ яб акализ Канзазай яшул дишегълийринни агъсакъалрин чина авай хъвердилай, Келдайбурун сад-сада "Квез суварар мубаракрай" лугъузвай гафарилай, лезги зарийрин залдилай къеце маса гуз-

вай ىШий ктабрилай, рикI ахъайдай лезги манийрилай къенин мярекат гатIун тавунмаз сувариз элкъенвайди къатIуниз жезвай.

Межлисдик кыл кутурда ам халисан сувар тирди юбилиядиз чин рикIин гафар лугъузвай инсанрин раҳунрилайни ашкара хъана. Дидед Чалазни хай поэзиядиз лугъуз тежедай къван майилвай авай ина. Чи тъвар-ван авай шаир-журналист, кхыраг ва композитор, "Самур" газетдин кылин редактор Седакъет Керимовади лагъана: "Зун хай лезги Чалал раҳада, чан жуванбур. Вучиз лагъайта къе дидед Чалан сувар я." Бакудин Гъукуматдин Университетдин доцент Бенямеддин Давудова кылди къеид авуна:

"Зун адеп яз мярекатрал азербайжан ва урус Чаларал раҳазвайди я. Амма фойеда гзаф лезги ктабар акурла, Бакуда эхиримжи йисара икъван лезги ктабар акъятнавайди чир хъайила, захъ руғъ акатна ва лезгидалди фасагъатлудаказ раҳаз жеввачтIани за жуван дидед Чалал раҳун къетI авуна. Къе лезги Чалан ва поэзиядин сувар тирди къатIана за." Дагъустандин Азербайжанда авай представительстводин жавабдар къвалахдар Людмила Къазиевадини и тедбир гъакIан мярекатва, вири лезги яр патал халисан поэзиядин сувар тирди, шаирдихъ гъам Азербайжанда, гъамни Дагъустанданда Чехи гъуремет авайди, ада вичин поэзиядади хай халкъиз къегъалвиледи къуллугъ ийизвайди къеид авуна.

Гъа икI, мярекатдал раҳай вирибуру шаирдин юбилей лезги Чалан поэзиядин сувар тирди тестикъарна.

Мярекат кыле тухузтай жегъил шаир, филологиядин илимрин кандидат Гульбес Асланхановади ва чи сейли диктор Руслан Шейдаева чин алакъунралди вири гъейранарна. Тедбирдин иштиракчияр гъейран авур мад са кар хъана. Жегъил маничи, вичин везинлу ванцелди яб гузвайбуру сүзгъуруда твазвай Эльвина Гъейдаровади ва лезги манияр гзаф рикI алаз, бажарагъадалди лугъузвай Роза Гъажимурадовади лагъай манияр яб акалзувайбурун рикIий хъана. Абуру чи маничияр гзаф гурлу капаралди къаршиламишна.

Межлисдихъ мад са къетIенвал авай. Ам халисан лезги мярекат тир, Чалубда тун тавуна, азаддиз кыле физвай. Гъавиляй рикIин гафар лугъузвай вири касаривай шаирдиз чин фикир авайвал ачувариз жезвай.

Муъзеффер Меликмамедован къелемдин дуст, адан умуърдин рекъикайни яратмишунрикай виридалайни гзаф мақвалаярни очеркар кхъенвай "Самур" газетдин кылин редактор Седакъет Керимовади мад гылера шаирдин яратмишунриз Чехи тир къимет гана, адан ىШий агалкъунар тъалабна. Чи къелемэгъилиди гъакIин лезги Чалахъ, поэзиядихъ, Самур" газетдихъ авсиятда са бязи вожибу месэләяр келдайбурун рикIел хъана, абурувай лез-

ги Чалав, лезги газетдив мадни мукъувай агатун тъалабна.

Чи тъвар-ван авай интеллигентрикай Мамедагъа Сердарова, Рауф Мамедзадеди, Сефербег Сефербекова ва масабуру, шаиррикай Бажиханум Исаевади, Зерифа Къасумовади, Эфруз Регъимовади, Вакъиф Муъшкуървиди шаирдин яратмишунрикай лагъай гафар виридан рикIий хъана.

Машгъур художник ва публицист, вичин эсерар вири дүньядиз сейли тир Дарвин Велибеков ялавлу раҳунри мярекатдин иштиракчийрин гъиссер юзурна. Ада Муъзеффер Меликмамедов Азербайжандиз хъиз Дагъустандизни гзаф сейли тирди лагъана, чи къелемэгъилидихъ шаир хъиз, журналист хъиз, тарихчи хъиз ва Чалан пешекар хъиз Чехи агалкъунар авайди къеид авуна.

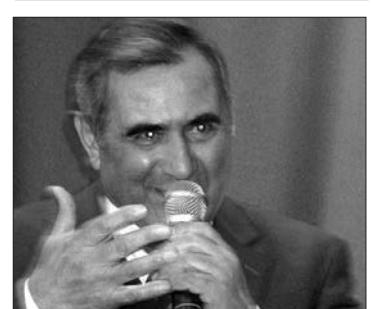
Лезги яратмишунрал гзафни-гзаф рикI алай Сефербег Сефербекова Интернетда Муъзеффер Меликмамедовай гъихтин малуматар аватIа лагъана ва ана чи къелемэгъилиди гъакIин лезги Чалан виридалайни хъсан пешекаррикай сад хъиз къалурнавайди малумарна.

Бази каси Муъзеффер Меликмамедован яратмишунрикай раҳай жегъил алим Гульбес Асланхановади шаирдин умуърдин рекъикай вири яратмишунрикай кхъенвай "Чехи лезги" ктабдин гъакъиндайни чин рикIин гафар лагъана, авторди гзаф маракъула ва гереклу ктаб арадиз гъанвайди къеид авуна.

Жегъил карчи, лезги Чалални поэзиядат гзаф рикI алай Камран Къурбаналиева шаирдин яратмишунрикай, кылди "Эрекъистан" поэмадикай, эсердин халкъувиликайни идеятувиликай, чи руғъ хүн патал эгъемиятлувиликай лагъана ва поэмадин чара-чара кылерикий веревирдер авуна.

Мярекатдал Седакъет Керимовади, Гульбес Асланхановади, Руслан Шейдаева, Алвия Гъасановади, шаирдин хтул Арзу Жаббаровади М.Меликмамедован шиирар хуралай лагъана.

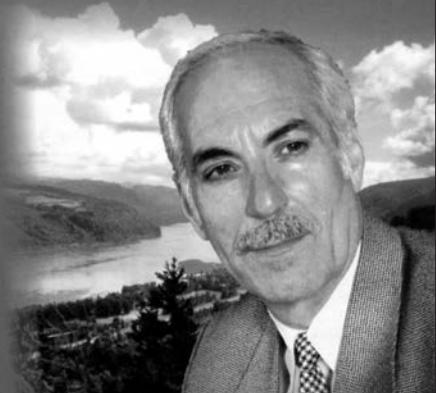
Гзаф гурлудаказ кыле фейи мярекатдин эхирда юбилиядиз гафар гана. Ада Дагъустандай, Урасатдай, Азербайжандин районрай вичиз тебриқдин чарар ракъурай касариз, гъакIин и мярекат арадал гъайи "Самур"

газетдин ва "Самур" Милли Меркездин регъберриз, гъакIин жегъил шаир ва алим Г.Асланхановадиз разивал къалурна. Шаирди 1918-йисуз Къуба уездда эрмени дашнакрихъ галаз къегъалвиледи женг Чугур дигъагъийриз баҳш авунвай поэмадикай азербайжан Чалал келай чук ва лезги Чалал келай ялавлу шиирар мярекатдин атанвайбуру яргъал Чугур гурлу капаралди къаршиламишна.

"Самур"

ЧЕХИ ЛЕЗГИ

КІЕЛДАЙБУРУН РИКІЯЙ ХЪАНА

ЦИЙИ КТАБ

Авторди шаирдин яратмишунриз лайихлудаказ къимет гун, адан образ яратмишун патал маракъула приемрикай, икъван гагъыд келдайбуруз тийижир ىШий къиметларни делилрикай, адан гъакъиндай критикири, литераторри, гъакIин машгъур шаирри ва алими лагъанвай гафарикай гегъеншидиз менфт къачунва.

Г.Асланхановади вичин ктабдиз "Женгчи", "Журналист", "Шаир", "Чалан пешекар", "Муъзеффер Меликмамедован яратмишунриз ганвай къимет", "Умуърдин легъзъеर" тъварар алай кылар гана, машгъур заридин умуърдин рекъикай ва яратмишунрикай гегъеншидиз лайихлудаказ ва алакъунралди веревирдер авуна.

"Чехи лезги" жегъил шаир ва алим Гульбес Асланхановади къвед лагъай ктаб я. Са гафни авачиз, адан ىШий ктаб келдайбуру вири лезги халкъ патал гзафни-гзаф къиметлу ва гереклу ктаб я. Дүзүвилин, михъивилин, мердвалин чешне тир лезгидикай, халкъдин тарихар галатун тийижиз винел акъудзавай зегъметчиликай, вичин яратмишунрикай чи рикIера ىШай твазвай, чаз вилик фидай рехъ къалурзай камалзгъилидикай, гвар са касдиз лезги руғъ, лезги Чал, лезги тъвар хъуз къумек гузвай Чехи Лезгидикай - Муъзеффер Меликмамедовай кхъенвай и къватIал, са гафни авачиз, гъилерай-гъилериз фидай, тарихда амукъдай ктаб хъана.

"Самур"

“САМУР”ДИН МЕКТЕБ

ДҮНЬЯДИН МЕКТЕБРА

Дүньядин улквейрин мектебра маракылу вакъиаяр кыле физва. Агъадихъ чна келдайбурув дүньядин са кыдадар мектебрин гыларикай, къайгъурикай малуматар агадаразава.

ГЫНДИСТАН ГҮЦ ТАЙИНАРНАВА

Гындистандин кеферпата авай колледжикай садан председателдин күллугъдал гъуц тайинарнава. Хануман лугъудай и гъуцди коллеждиз агалкунар гүн лазим я. Мирекатра Хануман ацукун лазим тир чка ичиз амукъзава. Чкадин агъалияр чалахъ тирвал, Хануман газаф къуватлу ва викъегъ гъуц я. Адавай дагълар юзуриз, океанрилай хкадариз жезва. Риваятда лагъан-вайвал, са мус ятани Ханумана маймунрин күшундин кыле аваз иблис Раванал гъалибвал къазанишнай ва чуныухнавай пачагъдин руш азаднай.

РОССИЯ

ЛЕЗГИ МЕКТЕБ КАРДИК КУТУНВА

Азербайджандилай ва Дагъустандилай къеце виш агъзурралди лезги яшамиш жезва. Урусатдин Краснодар улкведе абурун кыдадар 80 агъзурдад агадаразава. Ина яшамиш жезвай лезгийри чин дидед чал, адетар, меденият, ацукун-къарагъун рикелей алуд тавун патал къайгъударвални ийизва.

И муқвара машгъур лезги карчи Гъажикъурбан Гъусейнова кыл кутуналди ва Руслан Алиева күмек гуналди Краснодар улкведен Нововеличковская станицада лезгийрин гъяд ийкъан мектеб кардик кутунва. Лезгийрин, гъакини дагъустанвийрин аялриз ана дидед чалар, литература ва милли күйлер чирзава.

МЕРГЬЯМАТЛУВИЛИН ПРОЕКТ

Урусатдин са кыдадар вилаятра "Урусатда етимар тежен" гъерекат кардик кутунва. Гъерекатдин мурас-

дар етим аялрал гъалтзавай яшайишдинни экономикадин месэләйр гъялунин карда күмек гуникай, къаювал авуникай, аялрин, гъакини къаювалзайбурун, аялар чин къалериз къабулнавай диде-бубайрин ихтиярар хуникай, мергъяматтувал гегъенш хүн патал къулай шарттар яратмишнай ибарат я.

И кардик кыл кутунвай касри гъерекат гегъеншарун патал Чехи Мергъяматлувилин проект арадал гъанва ва масадан дердидикай хабар къаз алакъдай гъар са касдиз проектда иширик авуниз эвер гузва.

ДАГЪУСТАН АЯЛРИЗ КІВАЛЕР ГУЗВА

Эхиримжи йисара Дагъустанды аялриз къайгъударвал къалурунин, абуруз алаба чирвилер гунин, тербиядин къвалах вилик тухунин рекъяй къетен серенжемар къабулзава. Гъа жигъетдай яз аялар яшайишдин рекъяй хуний месэләйр галай-глайвал гъялзава. Эхиримжи пуд ийисуз республикада далудихъай диде-буба галатнавай 150 аялдиз яшамиш жедай къалер ганва. 2009-ийисуз 90 аялдиз къалер гун къарадиз къачунва.

ГЕРМАНИЯ

АЯЛРИ МАД ПУЛ ПАРА КЪАЧУЗВА

Германия Европадин вичихъ виридалайни газаф агъалияр авай улкве я. Гъавилай иин мектебра келзавай аялрин къадарни пара я. Алай вахтунда немцерин аялар Европадин виридалайни девлетлар аялар яз гынсабзава. Абуру мектебдиз фидайла түн-хүннүз серф авун патал чин диде-бубайривай лап пара пулар къачувза. Месела, 2004-ийисуз 6-13 яшда авай аялри чин хайбурувай 6 миллиард евро, 2006-ийисуз 7,1 ми-

лиард евро къачунваты, 2008-ийисуз и рекъем 8 миллиард евродив агадаразава. Санлай къачурла, Германиядин мектебра келзавай аялри гъарвацра чин хайбурувай 30 евро къачувза.

АНГЛИЯ

КЪУГЪВАЗ ЧИРНА, МАСА ГУЗВА

Англиядин мектебра аялриз фадлай футбол къугъваз чирзава. Гила и къвалах генани вилик тухванва. Гъвечизамаз футбол къугъваз чирзавай аялриз и улкведен "Манчестр юнайтед" ва "Челси" хытин клубри, Мадриддин "Реал" клубди къайгъу къалурзава. И клубрин футболн мектебра вишералди аялри келзава. И рекъяй Чехи алакъунар авай аялар маса къачувза. Эгер са шумуд ийис инлай вилик хайбурур ихътин аялар маса гана 15-20 миллион фунт къазанмишавайты, гила и рекъем 20-30 миллион фунтдив агадаразава.

ИСПАНИЯ

РЕГЬИМЛУВАЛ АРТУХ ЖЕЗВА

Виликан йисара Испаниядин газаф мектебра аялрин арада регьимлувал артух хъанвай. Газаф вахтунда аялар къалар акъудиз, кикидай. Кукундик киче аялри къвед ва пуд лагъай мертебайрай хкадариз чиз къаст ийизвай. 2005-ийсалай иинхъ Испаниядин мектебра ихътин гъалар тимил хъанва. Гъукоматди къилиз акъудай таъсирлар тедбиррин нетижек яз аялрин арада регьимлувал артух хъанва. Са бязи тедбирик къилиз акъудайла и улкведен Европадин мектебдиз гүзчевай ийизвай комиссиядини күмек гана.

Чирвилерив агадаразава.
Лезги халкъдин мисал.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

ЖАНАВУР ГЫКІ КСУДА?

Жанавурди ксудайла са вил акылда. Мұнкув вил лагъайты, гъамиша уях я ва къаравулда акъавзанава. Жанавуар гъамиша сад-садав иғис хъана, агатна акъавзада. Нагагъ жанавурдиз дестедикай хкечиз кълан хъайти, амайбур вири ихътин хайнкардал тепилмиш жеда ва куківарда.

ПЕХЪИ ХЪАНВАЙ ДУШУШУШАР ПАРА ЖЕЗВА

Алай вахтунда вири дүньяда пехъиви-лихъ галаз алакъалу гъалар лап заланбур хъанва. Анжак Россияда 2008-ийисуз медицинадин идарайриз күмек талабиз вагъши гъайванри къаснавай 270 агъзур агада-ли атанва. Пехъи хъайи душушушар дүньядин вири регионар артух хъанва. Виридалайни газаф пехъивал чукіурзай гъайванар сиктерни жанавуар.

РИКІЕЛ ХҮХ!

Редакциядиз чарар ракъурзавай бязи аялриз къусар къайдай къайдай бергем-диз чизвач. Гъавилай чна агадаразава.

1. Де, жал, кван, ман, түн, хы, хыз къусар маса гафаривай чараз къхида. Месела: ракъини хыз нур гузва; вун ша түн; де лагъ ман; къачу кван гъа ва меб.

Къван, хытин къусарни чараз къхида; амма абуру мураккаб гафарин паяр тирла санал къхида. Месела: ихътин, ахътин, гъихътин, гъахътин; икъван, акъван, гъикъван, гъакъван. Чарас къхиизвай душушушар: им хътин, ам хътин, гым хътин, гъам хътин; им къван, ам къван, гым къван, гъам къван.

ЧИ ТАРИХДИН ГЕЛЕР

ГЪУЦАРИН КІВАЛИН АМУКЬАЯР

Къафкъаздин Алупан пачагъулугъдин вахтунда лезги чилерал гъуцарин къвалер (алпан килиса) газаф эцигнай. Ихътин килисайракий сад Кыблепатан Дагъустандин Архитет хурые душушуш жезва. Къадим лезги хурыерикай тир Архитет алпан (лезги) гъарфаради къиенвай къианерни ава. Кыл акъудай касри лугъувайвал, шикилдай акъавзай алпан килиса У виш ийсан эхирра эцигнавайди я. Килисадин цла авай, алпан гъарфаради къиенвай къианерикай сад хуруын цийи мискиндин цлак кутунва.

Хуруын къузубуру ихтилатзавайвал,

килисадин бине кутур кас Алупандин лезги пачагъ Шаргиран сихидай я. И пачагъдин тиар тарихда "Къегъал Шаргир" хыз гъантава. Килисадин бине кутадайла иви галачир, михы къурбанд ганай.

Алупан пачагъулугъдин девирда ихътин гъуцарин къвалер маса лезги хурыерани эцигнай ва абурукай са близибурун гелер къедалди ама. Гъайиф къведай кар ам я хы, чи чилерал чин амукъаяр амай ихътин къадим гъумбетар гүнгүзина хурун я алакъалу органри, яни карчирри къуын кутазвач. Тарихдин къадим гъумбетар хурун патал чи кыл акъудай касри, пешекарар и кардив мукъувай эгечина къанзана.

"САМУР" ДИЗ АЛХИШЗАВА КЕЛДАЙБУРУН РИКИН ГАФАР

Гыкъван чав я за лезги, азербайджан ва урус чаларин атири квай "Самур"

ВУН ГЬАМИША АВАЗ ХҮРАЙ!

Къачуз. Пуд чалакай санал менфят къачувзай, пуд чал санал вилик тухузвай чи хайи газет келдайбурун дамахни я, даяхни. Зун лагъайта, гъам келдайди я, гъамни "Самур"дин теблигъатчи. Зад газет газаф бегенмиш я.

"Самур" газетдиги лезги ва азербайджан литературайрин тівар-ван авай ва жель-ил векилрин шишиарни гъикаяяр чапзвайвал, урус литературадин чешнейризни мукъувай фикир гузва. Урусдин чехи шаиррикай Пушкинан ва Лермонтован лезгидалди элкъ-уэрна чапнавай эсерар, филологиядин илимрин кандидат Азад Ширазадеди

Есенинакай, С. Михалковакай, М. Шолоховакай ва маса зурба кълемэгълийрикай кхъенвай макъалаяр садрани рикелей алтазавайбур туш. Гавиляй за лугъузва: "Вун сагъ хүрай, "Самур"! Вун гъамиша аваз хүрай! Вахъ гележегда мадни агъзуррали келдайбурун жедайдан чалашъ я чун. Ви къалахдариз баркалла! Абурун чан сагъ хүрай! Абурун къумекдалди мадни вилик алад, хайи "Самур"!"

**Наталья АЛИБЕГОВА,
Кызыл райондин Ширвановка
хүрүүн юкъван мектебдин муаллим.**

ВИ ДАЯХАР КИЕВИ ХҮРАЙ

Шумуд йисар я чи тівар-ван авай шаир-журналист Седакъет Керимовадин рөгъбервилик кваз "Самур" газет акъатчи. Ада ва чи машъур къelemэгъли Муъззифер Меликмамедова зазни кълем къуна кхъиз чирна. Зун гъам газетдин келдайди я, гъам теблигъатчи, гъамни муҳбир. За гъар вацра 100-дайлай газет келдайбурув газет агақарза. Хуп! хвеши жеда инсанриз чипив "Самур" агақайла. Абуру гыкъван рикел алаз рехъ хүрзва газетдин.

Чи республикадилай къеңени газет ви-

лив хүрзва. Щинин гатуз Урасатдай ва өзажастандай хтай чи хурубынбуру - манкъулидхурубынвир и чеб "Самур"дых цигел тирди лагъанай ва газет къиенай. Ихтиян делилар мадни гъиз же-да. Къуй виликай къевзмай йисуз чи газетдин къадар къведра, къудра, цудра артух хүрай! Адан чинриз инсанрин рикелерик хвеш кутадай хабарар газаф акаътрай! Хайи халкъ хыз даим аваз хүрай, вилик фирай чи газет!

**Роза ГЪАЖИМУРАДОВА,
Баку.**

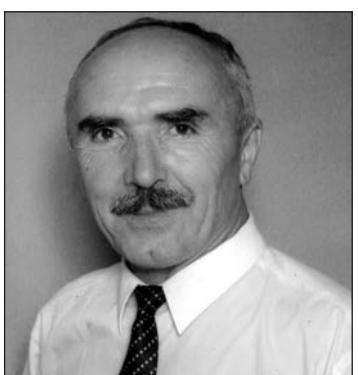

ЯРГЪАЛДИ ФИЙ ХАЙИ ГАЗЕТ

Хачмаз районда, иллаки Худат шегъерда "Самур" газетдиги чехи нуфуз ава, вучиз лагъайта халкъдин рикелай хабар гузвой макъалаяр акъатзана адан чинриз. Аямдин къазвай месэлэйр лезги халкъдин чал, тарих, мединият, адетар хуныз къумек гузтайбур я. Аскер хыз халкъдин къуллугъдал акъазнана "Самур". Яргъалди фий хайи газетдин умъуырар! Гъа и кар патал чна вирида редакциядиз мукъувай къумекар гана къанзана. Адан даяхар мадни

мягъемарун, келдайбурун къадар артухарун патал гъар са лезгили галайвал авун герек я. Гавиляй захъ са талабун, са мурад ава: "Виликай къевзмай йисуз "Самур"дин келдайбурун мадни паря хүрай." "Самур" гъар хизандиз! Ша, чна вирида и эверун къилиз акъудин. Ви умъуырар яргъалди, рекъер дадим ахъади, бахтар дигайди хүрай хайи газет!

**Бегърам ЗАЛОВ,
Худат шегъер.**

МАДНИ ДАМАХ КУТУР ЧАХЪ

Зун "Самур"дин теблигъатчи я. Гъар вацра 30 газет келдайбурув агақарза-ва за. Акъван хуш я хыи, заз и къавалах. Редакциядиз колективдин зегъметчи-вили гъейранарзана зун. Чи тівар-ван авай журналисти шаирар тир Седакъет Керимовади ва Муъззифер Мелик-мамедова халкъ патал гъакъисагъви-лелди чугазвай зегъметар садрани къахъдайбурув туш. Абуру чаз чи чал, мединият, эдебият, адетар гыкъван къанарзана! Гавиляй чна газет царни

тутуна келзана. Келдайди хыз захъ "Самур" патал ийир алхишар ава. Вучиз лагъайта ам алхишар авуниз, яшамиш хууниз лайих тир, чи рикел алай газет я. Къуй алукъзайвай йисуз кутуграй "Самур"диз! Гафтеда садра акъатдай, келдайбурухъ галаз мадни фад-фад гульышмиш жедай мумкинвилер хүрай чи хайи газетдиги!

**Тагыр АГЪАРЕГЬИМОВ,
Баку.**

"ЭЛДИН БАГЪ" КУТАЗВА

Эхиримжи йисара Кызыл районда эцигунирз ва абадвилериз генани мукъувай фикир гузва. Щий парк-кар ва багълар кутун хъсан деб яз гъятнава. Ингъе мад са рикел шадардай хабар. Шуру Худат хурурз физвай рекъин къерхда, къульне сурар авай чакада "Элдин багъ" тівар гана щийи багъ кутазва. Чакадин агаълийри мел авуна, са къадар къалахарни къилиз акъуднава. Алай вахтунда мелер давам жезва.

САМУР

Главный редактор
Седагет КЕРИМОВА

Адрес редакции:
AZ 1073 Баку, Метбут
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.

e-mail:
sedagetkerimova@rambler.ru

Расчетный счет

26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

ГАФАЛАГ

Чафчай	- ктай күс
Куквар, пичер	- лампадин цай
	кудай чка
Шудургъя	- какахъай
Мегъв	- мегъун таран емиш
Къужгъур	- къвати
Чиланбар	- це батмиш хъайи тар, къарас
Ментеш	- къивачер какур кас
Хъварц	- кошмар
Тапус	- къуту
Кичегъ	- күкіл (кылин, дагъдин, таран)
Гъумъ	- мичиевал
Клеті, киткин	- келеф, чун
Белген	- чилин күс
Клемер	- къил эвягъайла авахъай чарар
Кеш	- къвалан буш
Таркв	- гъевенгдесте
Чимчир	- аскан, яхун, гъвечи инсан

"OKI" SAĞALTDI

Hörmətli redaksiya! Uzun iller idi ki, həyat yoldaşım qarın nahiyyəsindən dözülməz ağırlardan əziyyət çəkirdi. Nəhayət, onu "OKI" klinikasına apardıq. Cərrah İsmayıllı Aşurov xəstəni müayinə etdikdən sonra onun öd kisəsində cərrahi əməliyyat aparmağın məcburi olduğunu bildirdi. Onun məsləhəti ilə yoldaşım əməliyyat olundu. Klinikanın qayğıkeş və səmimi kollektivinin səyi nəticəsində o, tezliklə sağalıb evinə döndü.

Qusar şəhərində Avropa standartlarına cavab verən səliqə-sahmanı, peşəkar tibb xidməti ilə seçilən, sehiyyənin ən yaxşı xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirən "OKI" klinikasından xos təessüratla ayrıldıq. Klinikanın yaradılmasında böyük zəhmət çəkmiş baş həkim Malik Kərimova, cərrahlar Bəxtiyar Musayev və İsmayıllı Aşurova, həkim-reanimatoloq Eduard Xemnitciyə, tibb bacıları Anjela Novruzbəyovaya və Almaz Əmirmətovaya, həmçinin bütün kollektivə qəzeti-niz vasitəsilə minnədarlığı bildirir, onlara şərəflə işlərində böyük nailiyyətlər arzulayıram.

**Faziddin AGABƏYOV,
Qusar şəhər sakini.**

ВНИМАНИЮ ПОЧИТАТЕЛЕЙ ЛЕЗГИНСКОГО ЯЗЫКА

В 2009 году редакция газеты "Самур" ежемесячно будет проводить вечера лезгинского языка. Первая встреча состоится 29 января. Стоимость одного занятия - подписка на газету "Самур".

Справки по телефону: 432-92-17

ЕЛАН

Bakı şəhərinin və ətraf qəsəbələrinin sakinləri "Samur" qəzetinə abunə yazılımaq üçün "Qaya" mətbuat yayımı firmasına müraciət edə bilərlər.
Телефон: 441-35-33.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Xudat şəhərinin ətraf qəsəbələrinin sakinləri "Samur" qəzetinə abunə yazılımaq üçün "Qaya" mətbuat yayımı firmasına müraciət edə bilərlər.
Sitarənin

Vəfatı münasibətlə başsağlığı verir.

"Samur" qəzetinin kollektivi Bəybala Ələsgərova bacısı
Həqiqətin
vəfatı münasibətlə kədərləndiyini bildirir və dərin hüznələ başsağlığı verir.

Тираж: 2000
Заказ: 5274
Тел: 432-92-17